

Булах І. І.,
викладач вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист,
Відокремлений структурний підрозділ
Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу
Уманський національний університет
м. Умань

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ЧИННИК ПРОДОВОЛЬЧОЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах соціально-економічних викликів розвиток територіальних громад набуває особливого значення для забезпечення продовольчої та національної безпеки України. Територіальні громади є базовою ланкою формування економічної стійкості держави, адже саме на місцевому рівні відбувається виробництво продукції, створення робочих місць, розвиток інфраструктури та забезпечення населення базовими товарами і послугами [1]. У період нестабільності, воєнних дій та структурних змін в економіці роль місцевого самоврядування у підтримці економічної активності та продовольчої безпеки істотно зростає.

Економічний розвиток територіальних громад безпосередньо пов'язаний із формуванням їх фінансової спроможності. Місцеві бюджети виступають ключовим інструментом реалізації програм розвитку, підтримки підприємництва, модернізації інфраструктури та забезпечення соціальних послуг. Зростання доходів місцевих бюджетів дозволяє громадам ефективніше вирішувати питання економічного розвитку, підвищувати якість життя населення та створювати умови для сталого розвитку [3].

Важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки відіграє розвиток аграрного сектору та підтримка місцевих виробників. Територіальні громади, що мають значний агропромисловий потенціал, здатні забезпечувати населення продуктами харчування, створювати робочі місця та формувати додану вартість на місцевому рівні. Це зменшує залежність від зовнішніх поставок, підвищує рівень самозабезпечення та сприяє зміцненню продовольчої безпеки країни [4].

Розвиток малого та середнього підприємництва є одним із ключових чинників економічної стійкості територіальних громад. Підприємницька активність забезпечує диверсифікацію економіки, зростання зайнятості населення та наповнення місцевих бюджетів. Створення сприятливих умов для ведення бізнесу, спрощення адміністративних процедур, розвиток інфраструктури підтримки підприємництва та стимулювання інноваційних проєктів сприяють підвищенню конкурентоспроможності громад і формуванню стійких економічних систем [2].

Інфраструктурний розвиток є необхідною умовою економічного зростання територіальних громад. Розвиток транспортної, енергетичної, цифрової та соціальної інфраструктури сприяє залученню інвестицій, розширенню економічних можливостей, підвищенню якості життя населення та зміцненню

соціальної згуртованості. Особливе значення має розвиток цифрової інфраструктури, яка забезпечує доступ до сучасних електронних послуг, цифрових платформ, електронного урядування та створює передумови для розвитку цифрової економіки на місцевому рівні [3].

Важливим аспектом розвитку територіальних громад є ефективне використання земельних, природних та людських ресурсів. Раціональне управління ресурсним потенціалом дозволяє забезпечити збалансований розвиток територій, зберегти природне середовище та підвищити економічну віддачу від використання наявних ресурсів. [1].

Значну роль у забезпеченні економічного розвитку громад відіграє людський капітал. Підвищення рівня освіти, професійної підготовки та кваліфікації населення сприяє зростанню продуктивності праці, інноваційній активності та залученню інвестицій. Інвестиції в освіту, професійне навчання та розвиток підприємницьких навичок створюють основу для формування конкурентоспроможної економіки та забезпечення довгострокової економічної стійкості територіальних громад [2].

В умовах сучасних викликів особливого значення набуває впровадження інновацій та цифрових технологій у діяльність територіальних громад. Використання цифрових платформ для управління ресурсами, моніторингу економічних процесів, надання адміністративних послуг та взаємодії з громадянами підвищує ефективність управління, забезпечує прозорість та сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. Цифрові інструменти дозволяють громадам швидше реагувати на виклики, оптимізувати використання ресурсів та підвищувати якість публічних послуг [3].

Крім того, розвиток міжмуніципального співробітництва та партнерства між громадами сприяє ефективнішому використанню ресурсів, реалізації спільних інфраструктурних та економічних проєктів, а також підвищенню спроможності громад до вирішення спільних проблем. Такий підхід дозволяє досягти синергетичного ефекту, зменшити витрати та підвищити результативність управлінських рішень [1].

Водночас економічний розвиток територіальних громад неможливий без ефективного стратегічного планування. Розроблення стратегій місцевого розвитку, заснованих на аналізі соціально-економічного потенціалу, потреб населення та наявних ресурсів, дозволяє забезпечити узгодженість дій органів місцевого самоврядування, бізнесу та громадськості. Це сприяє формуванню довгострокового бачення розвитку територій, залученню інвестицій та підвищенню конкурентоспроможності громад [4].

Таким чином, економічний розвиток територіальних громад є комплексним процесом, що охоплює фінансову спроможність, розвиток підприємництва, інфраструктури, людського капіталу та інституційної спроможності. Забезпечення збалансованого та сталого розвитку громад є важливою передумовою зміцнення продовольчої та національної безпеки України.

Економічний розвиток територіальних громад є ключовою складовою національної безпеки України та важливим чинником забезпечення

продовольчої безпеки. Стійкий розвиток громад безпосередньо залежить від їхньої фінансової спроможності, ефективного використання ресурсного потенціалу, рівня розвитку підприємництва, інфраструктури та людського капіталу.

Важливу роль у зміцненні економічної стійкості громад відіграє розвиток агропромислового комплексу, який не лише забезпечує продовольчу безпеку, але й формує основу економічної активності багатьох регіонів. Підтримка малого та середнього підприємництва сприяє диверсифікації економіки, створенню нових робочих місць та збільшенню надходжень до місцевих бюджетів. Розвиток інфраструктури, зокрема цифрової, транспортної та енергетичної, є важливою умовою залучення інвестицій, підвищення конкурентоспроможності громад та забезпечення їхнього довгострокового розвитку.

Особливого значення набуває розвиток людського капіталу, який є основою інноваційного та економічного зростання. Підвищення рівня освіти, професійної підготовки та цифрових компетентностей населення сприяє зростанню продуктивності праці та інноваційної активності. У цьому контексті ефективна взаємодія між освітою, бізнесом та органами місцевого самоврядування є необхідною умовою формування сучасної економіки знань.

Водночас сучасні виклики, зокрема наслідки воєнних дій, соціально-економічна нестабільність та обмеженість фінансових ресурсів, вимагають від територіальних громад впровадження інноваційних підходів до управління розвитком. Використання цифрових технологій, стратегічного планування, міжмуніципального співробітництва та ефективних механізмів управління ресурсами дозволяє підвищити стійкість громад до зовнішніх викликів та забезпечити сталий розвиток.

Таким чином, зміцнення економічного потенціалу територіальних громад, підвищення їхньої фінансової автономії, розвиток підприємництва, інфраструктури та людського капіталу є необхідними передумовами зміцнення продовольчої та національної безпеки України. Подальше вдосконалення механізмів підтримки громад, розвиток інституційної спроможності та активне впровадження інновацій сприятимуть формуванню стійкої, конкурентоспроможної та безпечної економіки держави.

Список використаних джерел

1. Децентралізація в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / за ред. І. Зварича. Київ : НІСД, 2023. 220 с.
2. Розвиток територіальних громад в умовах воєнних та післявоєнних викликів : кол. монографія. Київ : НАДУ, 2024. 265 с.
3. Фінансова спроможність територіальних громад: аналітичний огляд. Київ : Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень, 2023. 180 с.
4. Продовольча безпека України: виклики та перспективи : аналітична доповідь. Київ : НАН України, 2025. 210 с.